

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1937.

Andra kammaren.

Nr II.

Tisdagen den 16 februari.

Kl. 4 e. m.

På grund av förfall för sekreteraren tjänstgjorde undertecknad, jämlikt herr talmannens förordnande, vid protokollet.

§ 1.

Herr **talmannen** öppnade sammanträdet med följande ord: Mina damer och herrar! Med beklagande hava vi mottagit underrättelsen om att ledamoten av denna kammare Adolf Wallerius avlidit.

Genom hans bortgång har kammaren förlorat en hedersman av gamla stamman. Med sitt lugna och sympatiska väsen tillvann han sig en talrik skara vänner, som villigt betygade honom sin aktning. Vid sidan av sitt kyrkliga kall ägnade prosten Wallerius sina krafter åt olika uppgifter, däribland den riksvårdande verksamhet som här bedrives. I såväl andra lagutskottet som konstitutionsutskottet rönt han erkännande för sitt sätt att sköta sina uppdrag.

För alla dem, som i sin dagliga gärning stodo honom nära känns hans bortgång som en svår förlust. Frid över hans minne!

Detta yttrande åhördes av kammarens ledamöter stående.

§ 2.

Justerades protokollen för den 9 och den 10 innevarande februari.

§ 3.

Herr statsrådet *Forslund* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 92, med förslag till grunder för dyrtidstillägg åt präster för budgetåret 1937/1938;

nr 94, med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lantarbets-tidslagen den 26 juni 1936 (nr 333);

nr 95, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 3 § lagen den 22 juni 1928 (nr 254) om arbetsdomstol;

nr 97, angående anslag till domkapitlen för budgetåret 1937/1938 m. m.;

nr 98, angående ändrade grunder för statsbidrag till Malmöhus läns sjuk-vårdsinrättningar i Lund;

nr 102, med förslag till lag om skyldighet för näringsidkare m. fl. att biträda vid arbetet å rikets ekonomiska försvarsberedskap;

nr 104, angående försäljning av ett till Vaddö kanal hörande område m. m.;

och
nr 105, angående inköp för statens vattenfallsverks räkning av vissa fastigheter i kvarteret Björnen i Stockholm.

Dessa propositioner bordlades.

Andra kammarens protokoll 1937. Nr 11.

§ 4.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Att fru Olivia Nordgren på grund av influensa (bronchit) med hög feber är arbetsförmögen och följaktligen förhindrad deltaga i riksdagsarbetet under den närmaste tiden fr. o. m. den 15 februari 1937, intygas härmed.

Stockholm den 14 februari 1937.

S. Allevin.

§ 5.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till bevillningsutskottet propositionen, nr 96, angående befrielse för Aktiebolaget svenskt konstsilke från erläggande av accis för ett parti konstsilkeavfall;

till bankoutskottet propositionen, nr 91, angående reglering av Falkenbergs järnvägsaktiebolags skuldförhållande till staten;

till statsutskottet propositionen, nr 103, angående elektrifiering av banorna Ånge—Bräcke—Långsele, Bräcke—Östersund och Göteborg—Uddevalla;

till jordbruksutskottet propositionerna:

nr 86, angående överlåtelse av vissa markområden till Karlsborgs kommun i Skaraborgs län och Sorsele kommun i Västerbottens län; och

nr 90, angående försäljning av vissa kronoegendomar och lägenheter från sådana egendomar;

till statsutskottet propositionen, nr 101, angående lån till föreningen Vilhelmsro anstalt för fallandesjuka;

till behandling av lagutskott propositionen, nr 87, med förslag till lag om ändring i vissa delar av utskökningslagen; samt

till statsutskottet propositionen, nr 93, angående tillbyggnad till beskickningshuset i Washington.

§ 6.

Vidare föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 23 och 24, bevillningsutskottets betänkanden nr 2 och 3 samt bankoutskottets utlåtanden nr 7—9.

§ 7.

Föredrogos och lades till handlingarna bankoutskottets memorial, nr 10, med överlämnande av redaktionskommitténs för utgivande av ett historiskt och statsvetenskapligt arbete om den svenska riksdagen berättelse över kommitténs verksamhet under år 1936.

§ 8.

Härefter föredrogos, men bordlades ånyo första lagutskottets utlåtanden nr 4—7, andra lagutskottets utlåtanden nr 9—11 samt andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 2.

§ 9.

Härpå föredrogos herr *Lindbergs* i Umeå vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att till herr statsrådet och

chefen för försvarsdepartementet få framställa spörsmål i anledning av inkomna uppgifter om otillåtna flygningar i övre Norrland; och biföll kammaren denna anhållan.

§ 10.

Slutligen föredrogs herr *Brädefors'* likaledes på bordet liggande anhållan att till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få framställa spörsmål angående visst i samband med avvecklingen av föreningen Nederkalix industri u. p. a. stående förhållande; och blev ifrågavarande anhållan av kammaren bifallen.

§ 11.

Härpå upplästes ett till kammaren inkommet protokoll, så lydande:

År 1937 den 15 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse revisorer och revisorssuppleanter för granskning av riksbankens avdelningskontors i orterna räkningskaper och förvaltning; och befunnos efter valens slut hava blivit utsedda till

revisorer:

vid kontoret i Göteborg

herr <i>Rodhe, C. W.</i> , överstelöjtnant, Göteborg,	med 30 röster,
» <i>Andersson, Emil</i> , lantbrukare, Järnbrott,	» 30 » ,
» <i>Hedvall, Julius</i> , f. d. riksdagsman, Göteborg,	» 30 » ,
» <i>Fagerberg, J. A.</i> , spårvagnskonduktör, Göteborg,	» 30 » ;

vid kontoret i Malmö

herr <i>Persson, Alfred</i> , lantbrukare, Vadensjö,	med 30 röster,
» <i>Lundgren, Axel</i> , redaktör, Malmö,	» 30 » ,
» <i>Hultgren, Anton</i> , landstingsman, Reslöv, Marieholm,	» 30 » ,
» <i>Thomasson, Axel G.</i> , lantbrukare, Hejdeholm, Hurva,	» 30 » ;

vid kontoret i Falun

herr <i>Minör, P. A.</i> , landstingsman, Falun,	med 30 röster,
» <i>Eronn, A.</i> , f. d. riksdagsman, Leksand,	» 30 » ,
» <i>Eriksson, Ollas E.</i> , f. d. riksdagsman, Fors station,	» 30 » ,
» <i>Eriksson, Emil</i> , f. d. riksdagsman, Hedemora,	» 30 » ;

vid kontoret i Gävle

herr <i>Hellström, H.</i> , kapten, Gävle,	med 30 röster,
» <i>Lindblom, Edw.</i> , handlande, Gävle,	» 30 » ,
» <i>Törnfeldt, Erik</i> , redaktör, Gävle,	» 30 » ,
» <i>Bergman, Stefan</i> , landstingsman, Forssa,	» 30 » ;

vid kontoret i Halmstad

herr <i>Gyllenswärd, Ernst</i> , lantbrukare, Fågelsång, Våxtorp,	med 30 röster,
» <i>Nilsson, C. L.</i> , landstingsman, Olofsbo, Falkenberg,	» 30 » ,
» <i>Andersson, Janne</i> , byggmästare, Falkenberg,	» 30 » ,
» <i>Olsson, N. V.</i> , lantbrukare, Ahlslov, Eldsberga,	» 30 » ;

vid kontoret i Härnösand

herr <i>Törner, A.</i> , direktör, Härnösand,	med 30 röster,
» <i>Hesse, Samuel</i> , advokat, Härnösand,	» 30 » ,
» <i>Hallin, Erik</i> , landstingsman, Örnsköldsvik,	» 30 » ,
» <i>Carlsson, E.</i> , ekonomichef, Sollefteå,	» 30 » ;

vid kontoret i Jönköping

herr	<i>Johansson, Edvard</i> , landstingsman, Häradsköp, Skillingaryd,	med 30 röster,
»	<i>Pettersson, J. Aug.</i> , landstingsman, Huskvarna,	» 30 » ,
»	<i>Fors, N.</i> , ekonomichef, Jönköping,	» 30 » ,
»	<i>Estberg, Carl A.</i> , kamrer, Munksjö, Jönköping,	» 30 » ;

vid kontoret i Kalmar

herr	<i>Modéer, Seth</i> , handlande, Mönsterås,	med 30 röster,
»	<i>Olsson, John</i> , skräddare, Kalmar,	» 30 » ,
»	<i>Ander, E.</i> , lasarettssyssloman, Kalmar,	» 30 » ,
»	<i>Jonsson, Axel</i> , landstingsman, Påryd,	» 30 » ;

vid kontoret i Karlskrona

herr	<i>Appelkvist, Caspar</i> , handelsföreståndare, Ronneby,	med 30 röster,
»	<i>Klöö, O.</i> , f. d. riksdagsman, Karlskrona,	» 30 » ,
»	<i>Thorsell, Carl</i> , kamrerare, Ronneby,	» 30 » ,
»	<i>Klemedtsson, Nils</i> , lantbrukare, Merserum,	» 30 » ;

vid kontoret i Karlstad

herr	<i>Svensson, Johan</i> , lantbrukare, Heljetorp, Väse,	med 30 röster,
»	<i>Flognfält, G.</i> , f. d. riksdagsman, Flogned,	» 30 » ,
»	<i>Johansson, Henning</i> , landstingsman, Hygn, Värmlands Säby,	» 30 » ,
»	<i>Eriksson, E. G.</i> , f. d. riksdagsman, Västbro, Värmlandsbro,	» 30 » ;

vid kontoret i Kristianstad

herr	<i>Svensson, M.</i> , kontorsbiträde, Kristianstad,	med 30 röster,
»	<i>Larsson, Nils</i> , lantbrukare, Karlstad, Österslöv,	» 30 » ,
»	<i>Jönsson, Sven</i> , f. d. riksdagsman, Fridhill, Lövestad,	» 30 » ,
»	<i>Jeppson, Emil</i> , landstingsman, Haraberga, Broby,	» 30 » ;

vid kontoret i Linköping

friherre	<i>Hermelin, Gösta</i> , Ulvåsa,	med 30 röster,
herr	<i>Hanzén, J.</i> , redaktör, Linköping,	» 30 » ,
»	<i>Sköld, Carl</i> , redaktör, Linköping,	» 30 » ,
»	<i>Hallendorff, Joh. Th.</i> , f. d. landstingsman, Gerstorp, Linköping,	» 30 » ;

vid kontoret i Luleå

herr	<i>Groth, Gustaf</i> , konsul, Luleå,	med 30 röster,
»	<i>Lantz, E. P.</i> , distriktschef, Luleå,	» 30 » ,
»	<i>Bengtsson, Axel</i> , drätseldirektör, Piteå,	» 30 » ,
»	<i>Sandström, J. R.</i> , handlande, Gammelstad,	» 30 » ;

vid kontoret i Mariestad

herr	<i>Wallin, Erik</i> , handelsföreståndare, Lidköping,	» 30 » ,
»	<i>Andersson, Justus</i> , kommunalordförande, Karlsborg,	» 30 » ,
»	<i>Björk, Gotthard</i> , redaktör, Mariestad,	» 30 » ,
»	<i>Carlsson, Adolf</i> , nämndeman, Nykvarn, Leksberg,	» 30 » ;

vid kontoret i Norrköping

herr	<i>Eriksson, Karl</i> , f. d. riksdagsman, Lundby, Okna,	med 30 röster,
»	<i>Lagerbäck, E. A.</i> , kassör, Norrköping,	» 30 » ,
»	<i>Eriksson, Josef</i> , f. d. riksdagsman, Finspång,	» 30 » ,
»	<i>Svantesson, Samuel</i> , nämndeman, Torp, Vånga,	» 30 » ;

vid kontoret i Nyköping

herr Carlsson, E. G., nämndeman, Katrineholm,	med 30 röster,
» Granath, E. A., lantbrukare, Kälkesta, Jönåker,	» 30 » ,
» Hedén, Karl, ingenjör, Kärrbo, Nyköping,	» 30 » ,
» Schill, L. A., f. d. riksdagsman, Västermo, Stora Lundby,	» 30 » ;

vid kontoret i Sundsvall

herr Gustafsson, Gid., redaktör, Sundsvall,	med 30 röster,
» Karlsson, Rob., f. d. riksdagsman, Gasabäck, Söråker,	» 30 » ,
» Ågren, Hugo, förste bokförelse, Kubikenborg,	» 30 » ,
» Berggren, Tord, kamrer, Sundsvall,	» 30 » ;

vid kontoret i Umeå

herr Lagerkvist, Emil, f. d. riksdagsman, Umeå,	med 30 röster,
» Karlsson, N., nämndeman, Tavelsjö,	» 30 » ,
» Conradson, R., apotekare, Nordmaling,	» 30 » ,
» Lilja, G. H., tågmästare, Vännäs,	» 30 » ;

vid kontoret i Uppsala

herr Tapper, K., kassör, Uppsala,	med 30 röster,
» Ekstrand, Åke, e. o. hovrättsnotarie, Uppsala,	» 30 » ,
» Norén, K., vattenrättsnämndeman, Häggeby,	» 30 » ,
» Wahlstedt, Uno, bagare, Uppsala,	» 30 » ;

vid kontoret i Visby

herr Karlström, Hugo, f. d. riksdagsman, Tingstäde,	med 30 röster,
» Engström, Herman, landstingsman, Slite,	» 30 » ,
» Hansén, Th., f. d. riksdagsman, Bondsarve,	» 30 » ,
» Lindstedt, P. S., handlande, Klintehamn,	» 30 » ;

vid kontoret i Vänersborg

herr Sjölin, Bengt, överingenjör, Trollhättan,	med 30 röster,
» Kjerrulf, E. A. I., godsägare, Vänersborg,	» 30 » ,
» Lundgren, Anton, poliskonstapel, Vänersborg,	» 30 » ,
» Johansson, Gustaf, kommunalnämndsordförande, Blaxtorp, Sjuntorp,	» 30 » ;

vid kontoret i Västerås

herr Landstätt, R., kamrer, Västerås,	med 30 röster,
» Andersson, Fr. O., fjärdingsman, Hallstahammar,	» 30 » ,
» Sjöfält, Karl, sekreterare, Västerås,	» 30 » ,
» Ekström, L. J., landstingsman, Ekeby, Hallstahammar,	» 30 » ;

vid kontoret i Växjö

herr Ljungkvist, J. M., garvare, Växjö,	med 30 röster,
» Johansson, G. W., landstingsman, Östad Täckaregård, Vä- kelsång,	» 30 » ,
» Hultin, Gustaf, lokomotivförare, Älmhult	» 30 » ,
» Rydström, Eric, f. d. riksdagsman, Vråen, Lidnäs,	» 30 » ;

vid kontoret i Örebro

herr Åqvist, Torsten, direktör, Örebro,	med 30 röster,
» Molin, C. A., f. d. riksdagsman, Aspa,	» 30 » ,
» Fromell, A. R., kontorschef, Örebro,	» 30 » ,
» Karlsson, Johan, landstingsman, Björkmo, Granbergsdal,	» 30 » ;

vid kontoret i Östersund

herr <i>Henriksson, Henrik, d. y.</i> , disponent, Östersund,	med 30 röster,
» <i>Nilsson, Nils</i> , lantbrukare, Tullus, Nälden,	» 30 » ,
» <i>Holm, Sigurd</i> , typograf, Östersund,	» 30 » ,
» <i>Persson, Per</i> , f. d. riksdagsman, Trången,	» 30 » ;

suppleanter:*vid kontoret i Göteborg*

herr <i>Carlbring, Einar</i> , disponent, Göteborg,	med 28 röster,
» <i>Andersson, Sven</i> , expeditör, Göteborg,	» 27 » ,
» <i>Rhedin, C. W. F.</i> , major, Göteborg,	» 26 » ,
» <i>Gidén, Edvin</i> , advokat, Hovås,	» 25 » ;

vid kontoret i Malmö

herr <i>Jensen, Martin Christian</i> , f. d. riksdagsman, Lund,	med 28 röster,
» <i>Persson, Olof</i> , landstingsman, Munkarp,	» 27 » ,
» <i>Andersson, Assar</i> , nämndeman, Åkarp, Hörby,	» 26 » ,
» <i>Andersson, Alfred</i> , lantbrukare, Holmby, Flyinge,	» 25 » ;

vid kontoret i Falun

herr <i>Wikander, L. E.</i> , ingenjör, Morgårdshammar,	med 28 röster,
» <i>Maritz, Per</i> , kommunalnämndsordförande, Leksand,	» 27 » ,
» <i>Larsson, Liss Olof</i> , landstingsman, Leksand,	» 26 » ,
» <i>Berg, K. F.</i> , landstingsman, Vansbro,	» 25 » ;

vid kontoret i Gävle

herr <i>Norell, J. A.</i> , fabrikör, Söderhamn	med 28 röster,
» <i>Carlsson, Pontus</i> , målaremästare, Gävle,	» 27 » ,
» <i>Krona, Emil</i> , järnvägstjänsteman, Hudiksvall,	» 26 » ,
» <i>Hansson, Hans</i> , landstingsman, Bollnäs,	» 25 » ;

vid kontoret i Halmstad

herr <i>Lindblad, H. F.</i> , folkskollärare, Sibbarp,	med 28 röster,
» <i>Bohlers, K.</i> , lantbrukare, Bol, Vessigebro,	» 27 » ,
» <i>Persson, P.</i> , f. d. riksdagsman, Tofta,	» 26 » ,
» <i>Larsson, Oskar</i> , järnarbetare, Halmstad,	» 25 » ;

vid kontoret i Härnösand

herr <i>Lindeborg, J.</i> , kamrer, Härnösand,	med 28 röster,
» <i>Lidström, P.</i> , f. d. riksdagsman, Häxmon, Ådalsliden,	» 27 » ,
» <i>Fahlén, Verner</i> , lantbrukare, Nordanåker, Nyland,	» 26 » ,
» <i>Sundström, O. W.</i> , sågverksarbetare, Kramfors,	» 25 » ;

vid kontoret i Jönköping

herr <i>Karlsson, Anton</i> , arbetsförmedlingsdirektör, Jönköping,	med 28 röster,
» <i>Svensson, Johan</i> , nämndeman, Fällinge, Smålandsstenar,	» 27 » ,
» <i>Boman, Rudolf</i> , lantbrukare, Kieryd, Vireda,	» 26 » ,
» <i>Larsson, Einar</i> , lantbrukare, Klevarp, Bogla,	» 25 » ;

vid kontoret i Kalmar

herr <i>Therner, R.</i> , agronom, Smedby,	med 28 röster,
» <i>Johnsson, Gotthard</i> , landstingsman, Emmaboda,	» 27 » ,
» <i>Olsson, Waldemar</i> , landstingsman, Oskarshamn,	» 26 » ,
» <i>Källén, Albert</i> , lantbrukare, Källingemöre, Tingsdal,	» 25 » ;

vid kontoret i Karlskrona

herr <i>Andersson, Anton</i> , vaktmästare, Karlskrona,	med 28 röster,
» <i>Dahl, Aug.</i> , häradsdomare, Svängsta,	» 27 » ,
» <i>Nelson, Nels</i> , Ekengård, Ysane,	» 26 » ,
» <i>Andersson, O. W.</i> , rektor, Karlskrona,	» 25 » ;

vid kontoret i Karlstad

herr <i>Eliasson, Efraim</i> , ekonomichef, Karlstad,	med 28 röster,
» <i>Andersson, C. W.</i> , lantbrukare, Löved, Forshaga,	» 27 » ,
» <i>Wennberg, G. W.</i> , kassör, Skoghall,	» 26 » ,
» <i>Lövåsen, Frans</i> , landstingsman, Väse,	» 25 » ;

vid kontoret i Kristianstad

herr <i>Widén, Edvin</i> , överlärare, Vinslöv,	med 28 röster,
» <i>Vestesson, Victor</i> , nämndeman, Ivetofta, Bromölla,	» 27 » ,
» <i>Elowson, Gustav</i> , lantbrukare, Wä,	» 26 » ,
» <i>Nilsson, Sture A.</i> , kamrer, Fjälkinge,	» 25 » ;

vid kontoret i Linköping

herr <i>Johnsson, Robert</i> , överkontrollant, Linköping,	med 28 röster,
» <i>Lindholm, Rud.</i> , kamrer, Linköping,	» 27 » ,
» <i>Hagman, Josef</i> , f. d. riksdagsman, Linköping,	» 26 » ,
» <i>Wesström, Erik</i> , stiftsjägmästare, Linköping,	» 25 » ;

vid kontoret i Luleå

herr <i>Johansson, Anders</i> , landstingsman, Ersnäs,	med 28 röster,
» <i>Jansson, Gustav</i> , landstingsman, Karlsborg, Vånafjärden,	» 27 » ,
» <i>Hedström, R. A.</i> , ombudsman, Luleå,	» 26 » ,
» <i>Svensson, Nils</i> , landstingsman, Malmberget,	» 25 » ;

vid kontoret i Mariestad

herr <i>Fredberg, G. M.</i> , fabrikör, Finnerödja,	med 28 röster,
» <i>Öster, Ernst</i> , lantbrukare, Fagersanna,	» 27 » ,
» <i>Sundén, Carl</i> , lantbrukare, Hova,	» 26 » ,
» <i>Jakobsson, Märten</i> , kontorist, Falköping,	» 25 » ;

vid kontoret i Norrköping

herr <i>Frost, G. F.</i> , f. d. riksdagsman, Norrköping,	med 28 röster,
» <i>Cederstrand, Th.</i> , handlande, Norrköping,	» 27 » ,
» <i>Ljungberg, A. J.</i> , förste lärare, Norrköping,	» 26 » ,
» <i>Norén, Sven</i> , underinspektör, Norrköping,	» 25 » ;

vid kontoret i Nyköping

herr <i>Smedberg, Harald</i> , direktör, Nyköping,	med 28 röster,
» <i>Boman, Axel</i> , lantbrukare, Gnesta,	» 27 » ,
» <i>Berger, C. O.</i> , folkskollärare, Stigtomta,	» 26 » ,
» <i>Stigberg, Edvin</i> , järnarbetare, Katrineholm,	» 25 » ;

vid kontoret i Sundsvall

herr <i>Nilsson, B.</i> , lantbrukare, Skedvik, Attmar,	med 28 röster,
» <i>Modin, Helmer</i> , kapten, Sundsvall,	» 27 » ,
» <i>Kahlin, E.</i> , löjtnant, Sundsvall,	» 26 » ,
» <i>Wiklander, Tyko</i> , kommunalkamrer, Alnö,	» 25 » ;

vid kontoret i Umeå

herr <i>Jonsson, Rudolf</i> , lantbrukare, Stöcksjö,	med 28 röster,
» <i>Grahnén, Alfr. A:son</i> , landstingsman, Granö,	» 27 » ,
» <i>Eriksson, Frans</i> , landstingsman, Bureå,	» 26 » ,
» <i>Jonsson, P. L.</i> , hemmansägare, Sävar,	» 25 » ;

vid kontoret i Uppsala

herr <i>Bengtsson, E.</i> , lantbrukare, Gunnarsbo, Lövsta bruk,	med 28 röster,
» <i>Eriksson, C. J.</i> , landstingsman, Rosenhill, Almunge,	» 27 » ,
» <i>Andersson, T. P. E.</i> , bokbindare, Uppsala,	» 26 » ,
» <i>Samzelius, J. A. T.</i> , andre bibliotekarie, Uppsala,	» 25 » ;

vid kontoret i Visby

herr <i>Palmqvist, K. V.</i> , nämndeman, Bomarve, Bander,	med 28 röster,
» <i>Nilsson, C. O.</i> , redaktör, Visby,	» 27 » ,
» <i>Olofson, A. G.</i> , agronom, Visby,	» 26 » ,
» <i>Nilsson, Hj.</i> , drätselkassör, Visby,	» 25 » ;

vid kontoret i Vänersborg

herr <i>Andréen, Anders</i> , handlande, Brålanda,	med 28 röster,
» <i>Johansson, A. E.</i> , lantbrukare, Kråkered, Borås,	» 27 » ,
» <i>Lundström, Hj.</i> , direktör, Forsane, Frändefors,	» 26 » ,
» <i>Andersson, Julius</i> , landstingsman, Lilla Edet	» 25 » ;

vid kontoret i Västerås

herr <i>Lundgren, Joh.</i> , ingenjör, Västerås,	med 28 röster,
» <i>Anderson, Iwar</i> , kontorsbiträde, Arboga,	» 27 » ,
» <i>Pehrsson, Pehr</i> , direktör, Sala,	» 26 » ,
» <i>Fröier, Isidor</i> , folkskollärare, Västerås,	» 25 » ;

vid kontoret i Växjö

herr <i>Gustafsson, Amandus</i> , järnarbetare, Växjö,	med 28 röster,
» <i>Karlsson, A. R.</i> , nämndeman, Berg, Släthög,	» 27 » ,
» <i>Pettersson, P. Herman</i> , häradshövding, Holstensskog, Tolg,	» 26 » ,
» <i>Sandstedt, Ernst</i> , nämndeman, Björkebråten, Ryd,	» 25 » ;

vid kontoret i Örebro

herr <i>Larsson, Hjalmar</i> , lantbrukare, Eldvalla, Glanshammar,	med 28 röster,
» <i>Ahlin, Einar</i> , lantbrukare, Alavi, Hardemo,	» 27 » ,
» <i>Nilsson, Olov</i> , f. d. riksdagsman, Örebro,	» 26 » ,
» <i>Lysell, Karl</i> , grosshandlare, Örebro,	» 25 » ;

vid kontoret i Östersund

herr <i>Nilsson, Nils, d. y.</i> , lantbrukare, Dille, Täng,	med 28 röster,
» <i>Lögdberg, J.</i> , hemmansägare, Genvalla,	» 27 » ,
» <i>Olsson, Olof</i> , komm.-nämndsordf., Undrom, Rödön,	» 26 » ,
» <i>Clarín, Ruben</i> , tapetserare, Östersund,	» 25 » ;

Elof B. Andersson.

Ernst Hage.

Bernhard Nilsson.

K. A. Westman.

Protokollet lades till handlingarna; och beslöt kammaren, att underrättelse om de försiggångna valen skulle genom utdrag av kammarens protokoll meddelas bankoutskottet med anmodan till utskottet att lämna såväl fullmäktige i riksbanken som vederbörande avdelningskontors styrelser och de valde meddelande om valens utgång.

§ 12.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet, nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till vissa engångskostnader för försvarsväsendets byggnader m. m.; och

från jordbruksutskottet:

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående placering i lönehänseende av kronojägaren A. W. Andersson;

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående medgivande för Kungl. Maj:t att i vissa fall försälja kronoegendom m. m.;

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att godtaga ackord å kronans fordringar för försälda kronoegendomar; och

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående i vissa fall av mark från kronoegendomar eller upplåtande av nyttjanderätt eller servitutsrätt till sådan mark.

§ 13.

Justerades protokollsutdrag.

§ 14.

Ordet lämnades nu på begäran till herr **andre vice talmannen**, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren måtte besluta att på morgondagens föredragningslista uppföra statsutskottets utlåtande nr 21 närmast före statsutskottets utlåtande nr 2.

Denna hemställan bifölls.

§ 15.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Erlander</i>	under	3 dagar fr. o. m. den 18 febr.,	
› <i>Andersson</i> i Mölndal	›	6 › › › 18 ›	
› <i>Pettersson</i> i Dahl	›	2 › › › 17 ›	
› <i>Wallén</i>	›	den 16 febr.,	
› <i>Lithander</i>	›	6 dagar fr. o. m. den 17 ›	
› <i>Jonsson</i> i Skedsbygd	›	5 › › › 18 ›	
› <i>Nilsson</i> i Eskilstuna	›	3 › › › 18 ›	
› <i>Törnkvist</i>	›	3 › › › 18 ›	
› <i>Lovén</i>	›	5 › › › 18 ›	och
› <i>Eriksson</i> i Toftered	›	6 › › › 18 ›	.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.16 e. m.

In fidem
Sune Norrman.

Onsdagen den 17 februari.

Kl. 11 f. m.

På grund av förfall för sekreteraren tjänstgjorde undertecknad, jämlikt herr talmannens förordnande, vid protokollet.

§ 1.

Herr talmannen meddelade, att samtliga av kammaren valda ledamöter av utrikesnämnden, nämligen herrar Anderson i Råstock, Ward, Bagge, Vougt, Närlinge, Lindqvist, Andersson i Rasjön och Anderson i Norrköping, samt suppleanter i utrikesnämnden, nämligen herrar Eriksson i Stockholm, Fast, Skoglund, Olsson i Gävle, Svensson, Hallén, förste vice talmannen Jeppsson och Lithander, i till kammaren ställda skrivelser av sagt sig uppdraget att vara ledamot av, respektive suppleant i utrikesnämnden.

Kammaren godkände dessa avsägelser, varefter ordet på begäran lämnades till

Herr **Hallén**, som yttrade: Herr talman! I anledning av det beslut, som kammaren nu fattat, tillåter jag mig att få till protokollet anteckna följande:

En grundlag, som ändras eller upphäves, skiljer sig från annan lag därigenom, att institutioner och rättsförhållanden, som uppstått *före* ändringen, men som av denna väsentligen beröras, *efter* ändringen icke längre regleras av den gamla lagen, såsom fallet är i fråga om privaträtten. Tvärtom upphöra omedelbart förhållandena att existera, eller, om de fortfarande existera, regleras de omedelbart av den nya lagen. Såvitt jag begriper, herr talman, har utrikesnämnden, såsom den var före grundlagsändringen i lördags, nu upphört att existera. En avsägelse av ledamotskap är då utan all verkan — man kan ju ej avsäga sig vad man ej längre innehar. Men även om man anser, att utrikesnämnden fortfarande finns, sådan den valdes i januari, upphör den att ha sin hittillsvarande sammansättning, så snart utrikesutskottet valts enligt nya lagen. Såvitt jag kan fatta, måste då utrikesutskottet under alla förhållanden väljas så snart ske kan, och då bli avsägelserna meningslösa och överflödiga. Vill man i avsägelserna inlägga, att dessa äro ett villkor för val av utrikesutskott, vågar jag anse, att den uppfattningen är oriktig och i en framtid kan leda till ganska betänkliga konsekvenser. Då skulle t. ex. elektorskollegiet för förstakammarvalet i Stockholm i höst anses fortbestå som behörig valkorporation, även om detsamma genom nu vilande grundlagsändring skulle upphöra.

Jag har för min del biträtt dessa avsägelser mycket med hänsyn till att jag icke velat suddas till den fråga, som det nu gäller, och därmed försena övergången, men jag har också gjort dessa kommentarer till det fattade beslutet i den förhoppningen att därigenom i någon mån förtaga beslutet dess prejudicerande innebörd.

Vidare anförde:

Herr **Närlinge**: Herr talman! Jag vill här meddela, att vid överläggningen i talmanskonferensen hade jag precis samma uppfattning som den föregående

talaren, men då nu talmännen beslutat, att en avsägelse är den form, som kanske är den riktigaste, har jag givetvis ansett mig böra finna mig i dessa avsägelser.

Herr Bagge: Herr talman! Saken är den, att meningarna äro delade i denna fråga bland de juridiska experterna, och det är därför, som man gått denna vägen, precis på samma sätt som man gjort tidigare, exempelvis då ledamöterna i det hemliga utskottet avsåde sig sina uppdrag i detta utskott för att därigenom möjliggöra valet av utrikesnämnd.

Herr Vougt: Herr talman! Jag ber att i korthet få instämma med herr Närlinge i hans yttrande och meddela, att den uppfattning, som han däri gav uttryck åt, också är min.

Herr Fast: Herr talman! Jag vill blott tillkännagiva, att jag i det väsentliga instämmer i vad utskottets vice ordförande här anført. Jag vill endast tillägga, att det enda godtagbara skäl, som kan ligga till grund för den anordning, som nu vidtagits, är, att man kan vilja vidtaga ändringar beträffande personvalet, och det kan då vara ett artighetsskäl, men icke något mera.

Härefter beslöt kammaren på förslag av herr talmannen, som förmälde sig hava om tiden för valen samrätt med första kammarens talman, att företaga val av ledamöter och suppleanter i utrikesutskottet lördagen den 20 innevarande februari.

§ 2.

På förslag av herr talmannen, som förmälde sig hava om tiden för valen samrätt med första kammarens talman, beslöt kammaren vidare att lördagen den 20 innevarande februari företaga val dels av tjugufyra valmän att, gemensamt med ett lika antal valmän från första kammaren, utse riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare samt riksdagens militieombudsman och dennes efterträdare dels ock av sex suppleanter för de av kammaren utsedda valmännen.

§ 3.

Härpå föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid:

till behandling av lagutskott propositionerna:

nr 92, med förslag till grunder för dyrtidstillägg åt präster för budgetåret 1937/1938;

nr 94, med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lantarbetstidslagen den 26 juni 1936 (nr 333); och

nr 95, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 3 § lagen den 22 juni 1928 (nr 254) om arbetsdomstol;

till statsutskottet propositionerna:

nr 97, angående anslag till domkapiteln för budgetåret 1937/1938 m. m.; och
nr 98, angående ändrade grunder för statsbidrag till Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund;

till behandling av lagutskott propositionen, nr 102, med förslag till lag om skyldighet för näringsidkare m. fl. att biträda vid arbetet å rikets ekonomiska försvarsberedskap; samt

till statsutskottet propositionerna:

nr 104, angående försäljning av ett till Vaddö kanal hörande område m. m.; och

nr 105, angående inköp för statens vattenfallsverks räkning av vissa fastigheter i kvarteret Björnen i Stockholm.

§ 4.

Ordet lämnades nu på begäran till herr **Liedberg**, som yttrade: Herr talman! Med hänsyn till omfattningen av de frågor, som behandlas i Kungl. Maj:ts proposition nr 94, tillåter jag mig hos kammaren anhålla, att motions-tiden måtte utsträckas till tjugu dagar beträffande ifrågavarande proposition.

Denna hemställan bifölls.

§ 5.

Vid härefter skedd föredragning av andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i anledning av väckt motion om revision av förordningen den 6 augusti 1881 angående förbud mot lotterier m. m. blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 6.

Till avgörande företogs härpå statsutskottets utlåtande, nr 21, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t under rubriken Utgifterna: För flera huvudtitlar gemensamma frågor framlagda förslag.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

*Ang. kompen-
sation åt vissa
befattnings-
havare för
inkost-
minskning vid
familjepensio-
neringens
genomförande.*

Punkten 2, angående kompensation åt vissa befattningshavare för minskning av den behållna inkomsten vid familjepensioneringens genomförande.

Uti statsverkspropositionen hade enligt vad som framginge av statsrådsprotokollet över finansärenden den 4 januari 1937 under rubriken Utgifterna: För flera huvudtitlar gemensamma frågor bland annat behandlats frågan om kompensation åt vissa befattningshavare för minskning av den behållna inkomsten vid familjepensioneringens genomförande.

Enligt departementschefens uttalande till nämnda statsrådsprotokoll skulle extra ordinarie befattningshavare vid allmänna civilförvaltningen m. fl. grenar av statsförvaltningen från den tidpunkt, då allmänna familjepensionsreglementet vunne tillämpning å honom, så länge han uppbure lön enligt lägre löneklass än den högsta för honom i hans innehavande befattning gällande, äga åtnjuta provisoriskt lönetillägg med ett belopp lika med det för befattningen gällande familjepensionsavdraget.

Uti en inom andra kammaren av herr *Bergvall* och fröken *Hennings* väckt motion (nr 305) hade föreslagits, att den i statsverkspropositionen angivna kompensationen för löneminskningen vid familjepensioneringens genomförande även måtte komma tjänstemän å extra stat och extra ordinarie tjänstemän med slutlön till del.

Utskottet hemställde,

att riksdagen måtte med avslag å den av herr *Bergvall* och fröken *Hennings* väckta motionen (II:305) i skrivelse till Kungl. Maj:t tillkännagiva sin upp-

Ang. kompensation åt vissa befattningshavare för inkomstminskning vid familjepensioneringens genomförande. (Forts.)

fattning beträffande ordnandet av frågan om kompensation åt vissa befattningshavare för minskning av den behållna inkomsten vid familjepensioneringens genomförande.

Vid utlåtandet var fogad reservation av herr *Bergvall*, som ansett, att utskottet bort hemställa,

att riksdagen måtte

a) med bifall till den av herr *Bergvall* och fröken *Hennings* väckta motionen (II:305) medgiva, att provisoriskt lönetillägg såsom kompensation för minskning av behållen inkomst vid familjepensioneringens genomförande finge utgå ej blott till av föredragande departementschefen angivna befattningshavare utan även till tjänstemän på extra stat och extra ordinarie tjänstemän, som uppnått slutavlönningen;

b) i skrivelse till Kungl. Maj:t tillkännagiva sin uppfattning beträffande ordnandet av frågan om kompensation åt vissa befattningshavare för under a) berörd inkomstminskning.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr Bergvall: Herr talman! Jag har begärt ordet för att säga några ord i anledning av den reservation, som i föreliggande utlåtande avgivits på denna punkt i anslutning till en av mig och en annan ledamot av kammaren väckt motion. Den fråga, som här beröres, gäller kompensation åt vissa befattningshavare för det avdrag, som de få genom familjepensioneringens genomförande. Det råder ingen principiell skillnad i uppfattningen om att kompensation i viss utsträckning bör komma dessa befattningshavare till del, men statsutskottet har i anslutning till den ståndpunkt, som departementschefen intagit, förordat, att kompensation icke skulle ges till de extra befattningshavare, som uppnått slutlön, d. v. s. stå i den högsta löneklassen i lönegraden, och icke heller till befattningshavare på extra stat. Jag skulle förstå den ståndpunkten, om man följt den metod för beredande av kompensation, som 1934 års avlöningsrevision förordade. 1934 års avlöningsrevision tänkte sig nämligen, att man skulle ge kompensation i den formen att de extra ordinarie befattningshavarna flyttades upp en löneklass. I regel är skillnaden mellan extra ordinarie befattningshavare och ordinarie befattningshavare två löneklasser. Man skulle sålunda minska denna skillnad till en löneklass. I fråga om extra ordinarie befattningshavare med slutlön ligger det emellertid till så, att skillnaden mellan dem och de ordinarie befattningshavarna blott är en löneklass, och då skulle man sudda ut denna löneskillnad. Jag skulle som sagt kunna förstå den ståndpunkt, som departementschefen och utskottet intaga, om man följt de principer, som kännetecknade 1934 års löne-revisions förslag. Nu har man i anslutning till 1936 års avlöningsrevision valt den metoden att ge befattningshavarna en kompensation, som matematiskt motsvarar det avdrag, de få vidkännas genom familjepensioneringens genomförande. Under sådana förhållanden har, såvitt jag förstår, i stort sett bortfallit de farhågor för framtida lönetekniska svårigheter, som närmast förestavat Kungl. Maj:t vid dess ståndpunktstagande, vilken ståndpunkt nu statsutskottet anslutit sig till. Skulle man få något krångel vid en framtida avlöningsrevision, skulle det snarast innebära, att vissa extra ordinarie befattningshavare skulle få minskade löneförmåner, men det förefaller mig med hänsyn till förevarande situation föga sannolikt. Under sådana förhållanden kan jag icke förstå, att det föreligger något motiv för ett uteslutande av de befattningshavare, som

Ang. kompensatiön åt vissa befattningshavare för inkomstminskning vid familjepensioneringens genomförande. (Forts.)

uppnått slutlön, d. v. s. som längst varit extra ordinarie och sålunda under, den längsta tiden haft att dragas med de olägenheter, som äro förbundna med det rådande systemet.

Jag vill också fästa uppmärksamheten på, att de extra befattningshavare, som det här är fråga om, finnas spridda över hela löneskalan. Det gäller alltså ingalunda de bäst ställda befattningshavarna, utan de finnas såväl i botten som i toppen av skalan, men de ha blott litet längre tjänstgöringstid än andra.

Ja, herr talman, jag skall icke upptaga kammarens tid längre utan med hänsyn till den motivering, jag här anfört, hemställa om bifall till reservationen.

Häruti instämde herr *Arne*mark.

Herr *Anderson* i Råstock: Herr talman! Jag skall icke spilla många ord på detta utan vill endast konstatera, att vi haft en mycket utförlig debatt i statsutskottet på denna punkt, och trots att utskottet velat skipa största möjliga rättvisa, har utskottet ansett det önskvärt att undvika det blindskär, som till äventyrs *kan* ligga i ett bifall till herr *Bergvalls* motion. Jag inskränker mig sålunda till att yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkterna 3 och 4.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 7.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget statsutskottets utlåtande, nr 2, angående regleringen för budgetåret 1937/1938 av utgifterna under riksstatens andra huvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet.

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren, att förevarande utlåtande skulle föredragas punktvis samt att vid föredragningen av de särskilda punkterna endast rubrikerna skulle uppläsas.

Punkterna 1—3.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 4.

Lades till handlingarna.

Punkterna 5—13.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 14.

Lades till handlingarna.

Punkterna 15—38.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 39.

Lades till handlingarna.

Punkterna 40—42.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 43.

Lades till handlingarna.

§ 8.

Härefter föredrogos vart för sig:

statsutskottets utlåtande, nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anskaffande av nya maskiner för mynt- och justeringsverkets räkning; och

andra lagutskottets utlåtande, nr 5, i anledning av väckt motion om anläggande av gång- och cykelbanor på vägarna m. m.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 9.

Vidare förekom till behandling andra lagutskottets utlåtande, nr 6, i anledning av väckta motioner angående upphävande av lagarna om kollektivavtal och om arbetsdomstol.

Andra lagutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft tre inom andra kammaren väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen nr 7 av herr Olsson i Stockholm m. fl. samt nr 342 och 343 av herr Senander m. fl.

I motionen II: 7 hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att lagen om kollektivavtal och lagen om arbetsdomstol omedelbart upphävas.

I motionen II: 342 hade föreslagits, att riksdagen måtte besluta upphäva lagen om kollektivavtal.

I motionen II: 343 hade föreslagits, att riksdagen måtte besluta upphäva lagen om arbetsdomstol.

Utskottet hemställde,

1) att motionen II: 342 ävensom motionen II: 7 i vad den avsåge upphävande av lagen om kollektivavtal icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd; samt

2) att motionen II: 343 ävensom motionen II: 7 i vad den avsåge upphävande av lagen om arbetsdomstol icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Sedan berörda hemställan föredragits, anförde:

Herr Olsson i Stockholm: Herr talman! Jag har ett tidigare år motionerat i samma sak som den nu föreliggande och vid behandlingen av den då väckta motionen anförde en del synpunkter. Motioner ha i denna sak legat på riksdagens bord under alla år sedan 1929, alltså året efter det lagen om kollektivavtal och lagen om arbetsdomstol stiftades. Detta visar, att det råder ett mycket starkt missnöje med dessa lagar. Allvarliga uttalanden ha också gjorts för att få lagarna ur världen. Vid senaste L. O.-kongressen beslöt sålunda denna församling att verka för att få dessa lagar upphäva. Det för-

Ang. upphävande av lagarna om kollektivavtal och om arbetsdomstol.

Ang. upphävande av lagarna om kollektivavtal och om arbetsdomstol. (Forts.) klarades, att såväl lagen om arbetsdomstol som lagen om kollektivavtal ensidigt riktade sig mot den ena parten, och att man icke kunde betrakta tillämpningen av dessa lagar såsom en verklig rättsskipning i ett demokratiskt samhälle. Det är ju också ganska naturligt, att lagar på detta område bli mer eller mindre ensidiga och rikta sig åt ett bestämt håll. De allmänna bestämmelser i avtalen, varom det så ofta uppstår tvistigheter, vilka sedan hänskjutas till arbetsdomstolen, äro i regel mycket gamla. Det finnes avtal vars allmänna bestämmelser tillkommit långt innan lagen om kollektivavtal stiftades och långt innan arbetsdomstolen tillsattes. Följaktligen ligga dessa gamla allmänna avtalsbestämmelser till på ett sådant sätt, att många tvistigheter uppstå, som sedan måste hänskjutas till arbetsdomstolen. Detta framgår också av andra lagutskottets utlåtande, där det meddelas, att sedan år 1929 icke mindre än 1,453 mål varit före i arbetsdomstolen, därav från arbetaresidan instämts 1,185 mål och endast 258 mål från arbetsgivaresidan. Detta visar, att här råder i själva verket oefterrätliga förhållanden, beroende på avtalens gamla allmänna bestämmelser, som återspegla sig i tvisterna inför arbetsdomstolen.

Nu är det klart, att man från arbetarpartens sida praktiskt taget varje gång, då ett avtal skolat regleras, sökt få ändringar till stånd i de allmänna bestämmelserna, så att dessa skulle korrespondera mera med de förhållanden, som nu äro rådande på arbetsplatserna, varigenom man skulle kunna undvika dessa tvister inför arbetsdomstolen. Det har emellertid visat sig, att företagarna i betydande utsträckning varit ovilliga att justera dessa gamla allmänna bestämmelser i avtalen, emedan de alltid sedermera fått tvisterna reglerade genom lagen om arbetsdomstol och lagen om kollektivavtal. Så länge ett sådant tillstånd är rådande, är det naturligt, att arbetarna måste söka få dessa lagstiftningar upphäva och söka komma fram till en annan rättspraxis på arbetsplatserna.

Med denna motivering, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den av mig m. fl. väckta motionen nr 7 i andra kammaren.

Herr Hage: Herr talman! Jag skall inskränka mig till ett mycket kort anförande. Jag vill dock passa på att säga, att det är oriktigt att påstå, som herr Olsson i Stockholm gjorde för en stund sedan, att landsorganisationen skulle ha gått in för att denna lagstiftning skall upphävas. Jag har haft tillfälle att kontrollera den saken, vilket även utskottet haft tillfälle att göra. Visserligen är det sant, att det vid en landsorganisationskongress framfördes vissa anmärkningar mot denna lagstiftning, men det blev icke så, att landsorganisationen, som ju representerar majoriteten av landets fackligt organiserade arbetare, gick in för att söka få lagstiftningen upphävd. Däremot beslöt man att uppdraga åt landssekreteriatet att följa denna lagstiftning. Eftersom denna fråga på sätt och vis kommer tillbaka i andra lagutskottets utlåtande nr 7, vill jag framhålla, att där påpekas, att detta följande från landssekreteriatets sida sker på sådant sätt, att det för närvarande pågår förhandlingar mellan landsorganisationen och arbetsgivarnas organisationer, varvid även den fråga, som är mest aktuell, när det gäller anmärkningarna mot lagens tillämpning — nämligen frågan om arbetsgivarnas rätt att antaga och avskeda arbetare — kommer att tagas upp till behandling.

Vi socialdemokrater i utskottet ha nu med hänsyn till att frågan redan i den form, jag här antytt, är föremål för övervägande, ansett oss böra yrka avslag på de föreliggande motionerna. Jag ber med utgångspunkt därifrån för min del att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. upphävande av lagarna om kollektivavtal och om arbetsdomstol. (Forts.)

Herr **Hagberg** i Luleå: Herr talman! Vi ha för vår del också väckt motioner i den föreliggande frågan, vilka motioner innebära ett upprepande av våra tidigare strävanden att bringa dessa lagar ur världen. Jag ber för min del att få yrka bifall till dessa motioner, ehuru jag redan av socialdemokraternas ställningstagande i andra lagutskottet förstår, att de komma att slå vakt om lagstiftningen i fråga trots vad som förekommit i saken.

I anledning av vad herr Hage yttrade om landsorganisationens beslut vill jag anteckna till protokollet, att L. O:s beslut är formulerat på ett sådant sätt, att man kan tolka detsamma nästan som man vill. I varje fall är det uppenbarligen formulerat med tanke på den nuvarande parlamentariska situationen.

Det har sagts, att denna lagstiftning skulle tjäna arbetsfredens sak. Det gör den blott i den mån den sätter nosgrimm på arbetarna. Men vad är det för slags arbetsfred, som man erhåller genom att binda den ena partens rörelsefrihet och omöjliggöra för denna att kämpa för sin sak och vinna rättelse? De siffror rörande antalet mål, som varit före i arbetsdomstolen och som lagutskottet varje år kommer med, visa ju ingenting annat än hur många fall av trakasserier och orättvisor, som förekomma på arbetsplatserna. Arbetarparten är ju i stort flertal, när det gäller att beivra sådant inför arbetsdomstolen, vilket blott visar, att det är arbetsgivarna, som bryta avtalen. Dessa försök från arbetarpartens sida att på rättslig väg få rättelse till stånd göras endast därför, att man icke har någon annan utväg. Man har ju icke kvar den gamla möjligheten att bringa rättelse genom en kraftåtgärd, genom att ställa ett ultimatum eller eventuellt gå i strejk.

Lagstiftningen har därför också endast inneburit, att orättvisorna ha sanktionerats i en mängd fall. Vid landsorganisationens senaste kongress, där man gjorde detta konstifika uttalande, framfördes från ledande fackföreningsmän, som sannerligen icke äro kommunister utan förmodligen lika goda socialdemokrater som regeringsledamöterna själva, upprörande exempel på hur denna lagstiftning verkar och vilken underlig objektivitet den åstadkommer. I nästföljande utlåtande från andra lagutskottet behandlas en speciell sida av denna lagstiftnings tillämpning, och jag hoppas, att vår vän Cruse, som år 1935 just påpekade lagens verkningar på den punkten, icke nu skall glömma bort att göra sin röst hörd.

Det har inlets vissa förhandlingar mellan arbetarna och arbetsgivarna i avsikt att få vissa rättelser till stånd. Emellertid står icke den nu förevarande frågan därvid i förgrunden, utan det är »arbetsfredsproblemet» överhuvud taget, som skall behandlas vid dessa förhandlingar. Jag hyser ingen tilltro till desamma. Jag erinrar om den saligen avsmnade Mondkommittén, som bildades under den förra högkonjunkturen. Så snart krisen kom, avbrötos alla dessa försök. De nu inledda nya förhandlingarna skola väl ge åtminstone ett formellt skäl för att avvisa alla försök att bringa lagstiftningen ur världen, och när vi få en ny kris — det väntar ju till och med regeringen — kommer det väl att gå på ungefär samma sätt som förra gången. Jag tror icke på dessa förhandlingar, och det är icke många arbetare, som tro, att de komma att bringa frågan närmare sin lösning.

För att demonstrera vår mening, att denna lagstiftning är en klasslagstiftning, ber jag att få yrka bifall till våra motioner.

Herr **Cruse**: I den motion, som är avlämnad av herrar Senander, Brädefors och Hagberg i Luleå återgives ett citat ur ett uttalande av mig här i andra kammaren år 1935. Vad man har citerat återfinnes emellertid icke med ett ord i protokollen från detta år. Jag har följaktligen icke yttrat ett enda av

Ang. upphävande av lagarna om kollektivavtal och om arbetsdomstol. (Forts.) dessa ord, som man citerar i motionen. Det uttalande, som jag gjorde, var, att den nya kollektivavtalslagen hade medfört nackdelar för arbetarna på grund av § 23.

Nu ha emellertid fackförbunden möjlighet att komma ifrån både kollektivavtalslagens verkningar och arbetsdomstolens behandling av tvistefrågor genom att i avtalen taga in bestämmelser om skiljenämnd. För vårt vidkommande ha vi i det ena riksavtalet fått in bestämmelse om att alla tvister skola avgöras av skiljenämnd, och vi äro mycket belättna med denna anordning. Andra fackförbund ha emellertid gjort en motsatt erfarenhet. De ha kommit underfund med att skiljenämndsinstitutionen har varit till nackdel för dem, och de ha därför gått ifrån densamma i sina avtal och på det sättet alltså medverkat till att tvisterna kommit under arbetsdomstolens prövning. Man har nämligen där gjort gällande, att i arbetsdomstolen finns det sådan sakkunskap på detta område, att man har större garanti för att utslagen bli så rättvisa som möjligt än om tillfälligt sammansatta skiljenämnder skola fälla utslag. I det sistnämnda fallet blir det nämligen icke samma överblick, och man kan kanske få olika utslag i precis samma tvist, ifall skiljenämnder skola avgöra tvisterna.

Jag är för min del fullt på det klara med att kollektivavtalslagen är till nackdel för de fackliga organisationerna och deras medlemmar, så länge vi icke ha löst spörsmålet om § 23 i avtalen. Emellertid är ju den frågan under behandling mellan representanter för huvudorganisationerna, och kan frågan lösas på ett tillfredsställande sätt, bortfaller ett av de avgörande skälen emot denna lagstiftning. Jag vill för min del yrka bifall till andra lagutskottets hemställan, emedan jag har den uppfattningen, att förhandlingarna mellan huvudorganisationerna rörande § 23 kunna lämna en tillfredsställande lösning.

Herr Olsson i Stockholm: Herr talman! Herr Hage hänvisade till det mellan representanter för parterna inledda samarbetet och förklarade, att detta skulle vara ett av utskottets huvudargument för avslag på de föreliggande motionerna. Jag förstår icke riktigt, till vilken lösning av själva lagstiftningsproblemet parterna på arbetsmarknaden skulle komma. Visserligen kan man, som här sagts, reglera eller uppmjuka § 23, och därmed skulle självfallet, anser man, en av de större stötestenar, som nu finnas i denna lagstiftning, vara ur världen. Men om det är på det sättet, att parterna själva kunna åstadkomma en lagstiftning utanför den officiella lagstiftningen, då begriper jag ej, varför vi skola ha lagarna om arbetsdomstol och kollektivavtal. Då skulle ju herr Hages resonemang gå ut på att om man reglerade förhållandena å arbetsplatsen mellan parterna, då vore en lagstiftning på detta område ej nödvändig.

Herr Cruses ståndpunkt finner jag ännu mera egendomlig. Han yrkar bifall till utskottets förslag om att dessa lagar i fortsättningen skola bestå, men i sitt eget förbund är han med om att genomföra avtal, som stå utanför lagstiftningen, d. v. s. sådana avtal, där tvisterna skola lösas genom skiljenämnd. Han vill sålunda själv, att dessa avtal icke skola dragas in under den lagstiftning som finnes, utan att de skola stå utanför densamma. Jag kan ju nämna, att det finns andra fackorganisationer, som gått samma väg att ha skiljenämnd, exempelvis målarnas i Stockholm. Man tycks allt mer vara inne på den vägen att få tvisterna lösta genom skiljenämnd.

Jag vill ännu en gång poängtera, att så länge de allmänna bestämmelserna i avtalen datera sig från 1924, 1925 och 1926, alltså innan kollektivavtalslagen stiftades, kommer en mängd tvister att dragas inför arbetsdomstolen, vilket ej blir till gagn för någondera parten och allra minst för arbetarparten. Det är ur den synpunkten, herr talman, som jag vidhåller mitt yrkande.

Ang. upphävande av lagarna om kollektivavtal och om arbetsdomstol. (Forts.)

Herr **Hagberg** i Luleå: Herr talman! Med anledning av herr Cruses anförande måste jag återigen taga till orda. Hur det förhåller sig med det omnämnda citatet, kan jag för ögonblicket ej säga, då jag ej har motionen till hands, men jag förmodar, att det är taget ur ett referat.

Jag har ej försökt att giva herr Cruses ståndpunkt vidare tolkning än han själv gjort, nämligen att anledningen till hans missnöje med lagen är det sätt, varpå den utnyttjas för att giva § 23 sanktion och därmed giva statligt skydd åt de trakasserier, som genom denna paragraf utövas från arbetsgivarnas sida.

Det har nämnts här, att man genom bestämmelserna om skiljenämnd kan komma bort från denna paragraf. Detta tal kan förstås vad typografförbundet beträffar. Men typografförbundet är ett undantag. Jag vet ej, om det är det enda, men det är på sin höjd endast något enstaka förbund, som lyckats i sitt avtal eliminera denna § 23 i fråga om antagande eller avskedande av arbetare. För dem ligger det åtskilligt annorlunda till än för övriga förbund, som ej haft samma förmåga som typografförbundet att få genomförd en egen rekryteringsapparat, dit arbetsgivarna tvingas vända sig, när de skola ha sin arbetskraft. Typografförbundet har faktiskt lyckats få arbetsgivarna hänvisade till denna rekryteringsapparat. Därmed bringar man i realiteten denna paragraf ur världen. Men det har ej lyckats övriga förbund att på detta sätt nå större resultat. Och det kommer icke heller att lyckas så länge vi ha kvar denna lagstiftning.

Herr Cruse erkände emellertid, att lagen har en nackdel, och det är, att den, så länge § 23 finnes, kan giva sanktion åt denna paragraf. Ja, det är alltid ett erkännande. Min uppfattning går dock mycket längre i fråga om lagens nackdelar. Men även med denna tolkning är det, tycker man, ganska ologiskt, att man skall vända sig även mot varje försök att mjuka upp lagen i dessa avseenden.

Jag har redan i mitt tidigare anförande bemött talet om att förhandlingarna skulle komma att giva resultat. Jag har visserligen sett ett uttalande häromdagen av en arbetsgivare, som sade sig vara inne på den linjen. Men det är bara en, och en svala gör ingen sommar. Jag har svårt att tro, att han representerar någon allmännare mening, och jag kan ej frigöra mig från den tanken, att detta uttalande kom nästan som efterskickat till denna diskussion för att giva litet bättre motiv för dem, som i själ och hjärta äro motståndare till lagen, men av olika opportunitetsskäl anse sig böra slå vakt om densamma i dag.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde först propositioner angående utskottets hemställan i punkten 1), nämligen dels på bifall till denna hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till motionen II: 342 ävensom motionen II: 7 i vad den avsåge upphävande av lagen om kollektivavtal; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Olsson i Stockholm begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i punkt 1) av utskottets förevarande utlåtande nr 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit motionen II: 342 ävensom motionen II: 7 i vad den avser upphävande av lagen om kollektivavtal.

Ang. upphävande av lagarna om kollektivavtal och om arbetsdomstol. (Forts.)

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan i förevarande punkt.

Därefter gav herr talmannen beträffande punkten 2) propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till motionen II: 343 ävensom motionen II: 7 i vad den avsåge upphävande av lagen om arbetsdomstol; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den förra propositionen.

§ 10.

Herr statsrådet *Wigforss* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 89, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 17 och 37 §§ lagen den 6 juni 1930 (nr 251) om kommunalstyrelse på landet m. m.

Denna proposition bordlades.

§ 11.

*Ang. vissa
ändringar i
lagen om
kollektivavtal.*

Till avgörande förelåg nu andra lagutskottets utlåtande, nr 7, i anledning av väckt motion om vissa ändringar i lagen om kollektivavtal.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 344, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herr *Senander* m. fl. föreslagit, att riksdagen, därest motionen II: 342 om kollektivavtalslagens slopande icke bifölles, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att sådana förslag till förändringar av kollektivavtalslagen måtte utarbetas, att dess verkningar begränsades, så att lagen inte kunde utnyttjas för sanktionering av de orättvisor, som arbetsgivarens monopolställning på arbetsplatsen ledde till, samt att dessa förslag snarast möjligt måtte framläggas för riksdagen.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr **Senander**: Herr talman! Kammaren har nyss fattat ett beslut, som betyder, att den utpräglade klasslag, som heter lagen om kollektivavtal, alljämt skall bestå. Detta beslut kommer säkert att väcka ett starkt missnöje bland de fackligt organiserade arbetarna. Bland dem råder trots allt tal om motsatsen ej mer än en mening, och det är, att denna lag riktar sig ensidigt mot fackföreningsrörelsen och utgör ett allvarligt hinder i dess kamp för att tillvarataga sina medlemmars intressen. Beslutet betyder därför ingenting mindre, än att kammaren nonchalerat denna enhälliga mening. Detta är dubbelt anmärkningsvärt, därför att majoriteten i kammaren utgöres av arbetarrepresentanter.

De gravaste anmärkningarna mot kollektivavtalslagen rikta sig mot att lagen utnyttjats för att giva sanktion åt den av alla arbetare hatade § 23. Därmed har man faktiskt godkänt arbetsgivarnas monopolställning på arbetsplatsen, vilket naturligtvis i sin tur betyder, att arbetarna gjorts fullständigt rättslösa, sedan lagen kommit till. Det kan anföras en hel rad av upprörande exempel — och sådana exempel hava också anförts här i kammaren och annorstädes — på verkningarna av lagen med hänsyn till tillämpningen av § 23.

Ang. vissa ändringar i lagen om kollektivavtal. (Forts.)

Vi ha i vår motion om lagens slopande framhållit vad en hel del ledande fackföreningsmän anförut vid den senaste L. O.-kongressen beträffande lagfästandet av § 23. Utöver detta vill jag här citera några meningar ur ett anförande, som herr Cruse här hållit vid en föregående behandling av denna fråga, och alldenstund herr Cruse bestritt riktigheten av vad vi citerat i vår motion, vill jag särskilt framhålla, att de ord, jag nu citerar, äro tagna direkt ur riksdagsprotokollet.

Herr Cruse yttrade: »Däremot har själva kollektivavtalslagen gjort de enskilda arbetarna nästan rättslösa. Kollektivavtalslagen har nämligen givit en innebörd åt § 23, som denna paragraf ej ägde, när den infördes i avtalen. Den ger visserligen arbetsgivarna rätt att fritt antaga och avskeda arbetare, men denna rätt missbrukas nu på ett sådant sätt, att arbetarna — jag vågar göra detta påstående utan att göra mig skyldig till någon överdrift — bli fullständigt rättslösa. Det går nämligen icke nu att få rättelse, när ett avskedande ägt rum, som innebär en kränkning av föreningsrätten.» Efter att herr Cruse anförut ett synnerligen betecknande exempel till bekräftelse av detta sitt uttalande, fortsatte han: »Jag håller därför före, att denna lagstiftning ensidigt gynnar arbetsgivarna genom att göra det möjligt för dem att missbruka sin ställning till trakasserier och förföljelser av de enskilda arbetarna, utan att fackförbunden ha möjlighet att få rättelse på detta område.» Jag kan ej förstå, att det efter detta herr Cruses anförande inträffat något, som kan förändra den mening, som herr Cruse företrätt och som jag här anförut genom att citera honom. Herr Cruse och andra ledande fackföreningsmäns uttalanden i saken gå ut på ett klart fördömande av lagen särskilt med hänsyn till tillämpningen av § 23. Det är också att anse som synnerligen betecknande för stämningen bland arbetarna, att män i ansvarig ställning inom fackföreningsrörelsen beteckna arbetarnas ställning efter lagens tillkomst som rena rättslösheten.

Mot bakgrunden av denna stämning är det ett slag i ansiktet på landets fackligt organiserade arbetare, att utskottet icke ens velat gå med på att åstadkomma en sådan förändring av lagen, att arbetsdomstolen förhindras att tjänstgöra som ett sanktionsorgan för § 23, d. v. s. som ett sanktionsorgan för ett tillstånd av ren rättslöshet. Än värre är det emellertid, att ingen av utskottets arbetarrepresentanter försökt förhindra den utmaning mot fackföringsfolket, som enligt vår mening utskottsutlåtandet utgör.

Till stöd för sin ståndpunkt anför utskottet till en början arbetsdomstolens utslag den 6 december 1933, varigenom metallindustriarbetarförbundet förpliktades att häva en blockad, som tillkommit för att tvinga en arbetsgivare att återtaga en orättvist avskedad arbetare. Detta beslut tillkom i trots av att § 23 ej intagits i verkstadsavtalet. Motiveringen till detta, om jag så får uttrycka mig, vidunderliga domslut var, att § 23 innehåller en »allmän rättsgrundsats», som icke kan rubbas ens genom att man utelämnar densamma i ett uppgjort avtal. För att äga giltighet inför denna märkliga domstol skall, som det står i motiveringen till domslutet, varje inskränkning i arbetsgivarnas heliga och oantastliga rätt att fritt antaga och avskeda arbetare vara uttryckligen fastslagen i avtalet. Det hjälper inte, att arbetsgivarparten frivilligt gått med på den inskränkning i rätten att fritt antaga och avskeda arbetare, som ligger i att man utelämnat § 23 i avtalet. Då paragrafen enligt den högvärdiga arbetsdomstolens oförgrifliga mening är en allmän rättsgrundsats, bryter den en sådan överenskommelse i avtalet.

Det betyder i realiteten, att utskottet och arbetsdomstolen lagfäst arbetsgivarnas envælde på arbetsplatsen. Det betyder, att trakasserier och förföljelser mot arbetare kunna fortgå i skydd av kollektivavtalslagen. Det betyder, att

Ang. vissa ändringar i lagen om kollektivavtal. (Forts.)
rättslösheten fritt får breda ut sig, nu draperad i den vackra benämningen »allmän rättsgrundsats». Det betyder, att fackförbunden icke ens genom frivilliga överenskommelser med arbetsgivarna kunna råda bot på orättvisorna utan att komma i konflikt med lagen.

Arbetsgivarnas rätt att fritt antaga och avskeda arbetare innebär i och för sig en orätt mot arbetarna. Men ännu värre är, att arbetsdomstolen nu har givit laglig helgd åt detta tillstånd. Här ha vi fått ett nytt exempel på hur den svenska demokratin genom eftergifter åt arbetsgivarna och domstolsbyråkratien skänker allt större skydd åt arbetsgivarnas monopolställning i olika avseenden, under det att arbetarnas möjligheter att hävda sig bli allt mindre och mindre.

Arbetsgivarna ha i den s. k. Åkarpslagen ett skydd för det speciella slag av arbetare, som kallas strejkbrytare. Men ännu har man inte sett några ansatser från den svenska demokratin att skydda arbetarna mot följderna av strejkbryteriet. Nu ha arbetsgivarna fått ett nytt skydd i arbetsdomstolens sanktionering av § 23, d. v. s. för sin rätt att efter behag kasta arbetarna på gatan. Men arbetarna ha ännu ej fått lagligt skydd mot arbetsgivarnas trakasserier och obegränsade utplundring.

Vid behandlingen av tredjemanslagen 1935 framhöll Georg Branting, att vad som behövdes i detta land vore icke nya klasslagar, icke en tredjemanslag, utan en lag till säkrande av arbetsrätten. Hans då framförda krav har enligt vår mening större aktualitet i dag än då det framfördes. Med det gynnsamma parlamentariska läge, som nu existerar för arbetarna, är det berättigat, att man ställer frågan till arbetarnas representanter i utskottet, som nu tyckas hava accepterat arbetsdomstolens lagfästande av § 23, om de icke skulle anse tidpunkten vara lämplig för att söka förverkliga en arbetsrätt, som ger arbetarna och deras familjer skydd mot arbetsgivarnas envælde. Om man nu kan tala om allmänna rättsgrundsatser i detta sammanhang, borde väl detta kunna ske, då det gäller arbetarnas rätt till arbete och bröd.

Trots allt ser det så ut — jag tar det som ett glädjande tecken — som om enigheten inom utskottet i denna fråga icke varit så fullständig som man skulle kunna utläsa av yrkandet. Jag tror mig kunna draga en sådan slutsats av utskottets utlåtande. Detta är nämligen sådant, att man måste anse det vara en kompromiss mellan de mest skilda meningar inom utskottet. Utskottets utlåtande är både dunkelt och motsägande. Det är svårt att utläsa en bestämd mening ur detsamma. Först slår man fast, att kollektivavtalslagen endast avser att reglera avtalen till form och rättsverkan och att avtalens materiella innehåll lämnats utanför lagens reglering. Omedelbart därefter förklarar man emellertid, att det icke är lämpligt att från lagstiftningens giltighetsområde undantaga i kollektivavtal upptagna frågor rörande antagande eller avskedande av arbetare eller att begränsa arbetsdomstolens nuvarande möjligheter att behandla sådana spörsmål. Så kommer som ett mycket märkligt påhäng den självklara satsen, att arbetares anställningsförhållanden närmast beröra den materiella arbetsrätten. Arbetares anställningsförhållanden beröra närmast den materiella arbetsrätten! Men trots detta anser utskottet, att sådana frågor höra hemma under arbetsdomstolen.

Man får icke riktigt klart för sig, vad utskottet egentligen anser om arbetsdomstolens tilltag att överskrida sin befogenhet och fälla dom i spörsmål, som beröra den materiella arbetsrätten. Om, som jag också nämnde i början, man emellertid får tolka detta tämligen makabra utlåtande från utskottet som ett uttryck för trots allt delade meningar inom detsamma, så skola vi icke beklaga oss över den dunkla och motsägande formuleringen.

Utskottets yrkande är emellertid icke att taga fel på. Det innebär ett blankt

Ang. vissa ändringar i lagen om kollektivavtal. (Forts.)

avvisande av vårt försök att åtminstone få avlägsnad en av de allra största orättvisorna beträffande lagens tillämpning. — denna lag, som genomtruffades under en tid, då borgerligheten hade majoriteten i parlamentet. Vi konstatera med beklagande, att utskottets socialdemokratiska ledamöter trots ett valresultat, som riktat hela sin spets mot försöken att lagstifta mot arbetarklassen, ändock icke kunnat giva sin anslutning till denna vår motion, som dock endast innebär ett försök att revidera lagen i sådan riktning, att man avlägsnar den värsta orättvisan.

Alla arbetare äro i dag eniga om att fördöma framför allt arbetsdomstolens sanktion av § 23. Jag vill därför hoppas, att arbetarrepresentanterna här i kammaren ändock komma att intaga en annan hållning än den, som intagits av arbetarrepresentanterna i utskottet. Visserligen hava arbetarrepresentanterna här i kammaren nyss varit med om att avslå vår motion om upphävande av själva lagen. Jag förutsätter emellertid, att åtminstone flertalet är med om att medverka till att söka bringa en av kollektivavtalslagens värsta orättvisor ur världen genom en revidering i riktning mot att få ett förbud mot arbetsdomstolens sanktioner av § 23. Jag tror, att arbetarrepresentanterna hava all anledning att i dag giva uttryck för arbetarnas hat mot § 23 genom att rösta för vår motion.

Jag vill, herr talman, sluta med att yrka bifall till det i vår motion framförda kravet.

Herr Österström: Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Senander begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den i ämnet väckta motionen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 12.

Härpå upptogs till behandling andra lagutskottets utlåtande, nr 8, i anledning av väckt motion om befrielse från avgift till folkpensioneringen för vissa tjänstemän och arbetare i statens tjänst m. fl.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 341, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herr Senander m. fl. hemställt, att riksdagen måtte från skyldigheten att erlägga avgifter till allmänna folk-

Ang. befrielse från avgift till folkpensioneringen för vissa tjänstemän och arbetare i statens tjänst m. fl.

Ang. befrielse från avgift till folkpensioneringen för vissa tjänstemän och arbetare i statens tjänst m. fl. (Forts.)

pensioneringen befria statstjänstemän, arbetare i statens tjänst och de medlemmar i privata pensionskassor, som före pensionsreformens ikraftträdande varit befriade från dylik skyldighet.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr **Senander**: Herr talman! Den fråga det här gäller har, som också framhållits i handlingarna, varit föremål för mycken meningsskiljaktighet. Egentligen borde det icke råda mera än en mening i saken, nämligen att det är mycket oriktigt att, såsom nu sker, dubbelbeskatta statstjänare, som redan betala dryga avgifter till sin tjänstepensionering. Det måste också vara principiellt oriktigt, att statstjänarna skola erlägga avgifter till en pensionering, som de faktiskt icke få nytta av i samma utsträckning som andra medborgare. Det visar sig också, att man i alla instanser av frågans behandling haft synnerligen svårt att prestera en någorlunda acceptabel motivering för åtgärden att pålägga statstjänarna avgifter till folkpensioneringen. Särskilda utskottet vid 1935 års riksdag har sålunda i stort sett måst inskränka sig till att åberopa dels administrativa svårigheter och dels det förhållandet, att undantaget för statstjänarna är en halvmesyur ur principiell synpunkt, därför att det fanns också andra grupper, som med samma rätt skulle kunna höra hemma under undantaget.

Detta är, som man ser, i verkligheten ingen motivering alls. Det kan naturligtvis icke anses vara ett allvarligt menat skäl att anföra administrativa svårigheter som hinder för ett tillgodoseende av rättvisa och riktiga principer. Icke heller kan man taga det skälet på allvar, som går ut på, att statstjänarnas avgiftsplikt skall bestå därför, att det finnes andra grupper, som hava rätt att framställa anspråk på samma undantagsställning. Enligt min mening är det ett något konstifikt tillvägagångssätt att upphäva en riktig bestämmelse därför att den icke omfattar alla, som äro berättigade att höra hemma under densamma. Enligt min mening borde den enklaste logik i sådana fall bjuda, att man förvandlade den halva rättvisan till att bliva hel och fullständig, d. v. s. omfatta alla, som hava rätt att höra hemma under densamma, i stället för att av en sådan anledning slopa undantagsställningen för en viss grupp.

Någon bärande motivering för dubbelbeskattningen av statstjänarna har sålunda icke presterats. De motiv, som man har lämnat, verka åtskilligt konstruerade. Om jag icke missminner mig alltför mycket, uttalade statsrådet Wigforss, då frågan första gången var aktuell, att statstjänarna, om icke för annat så av solidaritetsskäl, borde betala avgifter till folkpensioneringen. Det är just detta, som jag tror var det verkliga skälet till upphävandet av undantaget för statstjänarna. Statstjänarnas avgifter till folkpensioneringen skulle alltså vara ett offer på solidaritetens altare. Gentemot detta vill jag framhålla, att de lägre statstjänarna aldrig hava dragit sig för att öva solidaritet mot sina klassbröder, mot dem, som hava det dåligt ställt i ekonomiskt avseende. Jag tror också, att statstjänarna äro de första, som skulle vilja vara med om att hjälpa de gamla till en verklig ålderdomspensionering, som tryggade deras försörjning på ålderns dagar. Men statstjänarna anse, att detta är en statens skyldighet och icke statstjänarnas. Det är statens plikt att visa solidaritet mot de gamla, som hava slitits ut i grottekvarnen. De lägre statstjä-

Ang. befrielse från avgift till folkpensioneringen för vissa tjänstemän och arbetare i statens tjänst m. fl. (Forts.)

narna hava ingen anledning att taga på sig bördor, som staten och de som dragit rikedomar ur de gamlas arbetskraft, hava en oavvislig skyldighet att taga på sig. I varje fall måste statstjänarna vända sig mot att taga på sig ekonomiska bördor i större utsträckning än andra medborgare. Sådant är enligt vår mening icke solidaritet. Det är ett missbruk av solidariteten.

Statsmakterna hava icke heller behandlat statstjänarna på sådant sätt, att de hava rätt att kräva en särskild solidaritet av dem. De upprepade löftesveken i lönefrågan och det ständiga naggandet i kanten på statstjänarnas löner äro dåliga bevis på solidaritet från statens sida gentemot dess anställda. De, som det härvidlag gäller att avkräva en solidaritetsyttring i detta avseende, äro rikemännen, alla dessa, som sugit ut de gamlas arbetskraft. I denna beprisade samhällssolidaritets namn har man tioudubbelt större skäl att fordra deras kraftiga insats för att hjälpa de gamla till en anständig folkpensionering. Vi hava också förut i riksdagen framfört ett krav på en högre uttaxering av de stora inkomsttagarna till förmån för en ordentlig folkpension åt de gamla. Då hava de, som nu i samhällssolidaritets missbrukade namn vilja, att statstjänarna skola påtaga sig en dubbelbeskattning, ögonblickligen rest borst och varit med om att avvisa dessa förslag. Så långt som till att offra något av sitt överflöd till de gamlas folkpensionering har man icke velat sträcka sig.

Vid 1935 års riksdag yrkade ett flertal motionärer avslag på regeringens förslag i detta avseende. Det var bland annat statstjänarnas representanter, herrar Forslund och Severin, som stodo för dessa motioner. Den gången segrade emellertid regeringen, och orättvisan blev alltså lagfäst. Nu föreligger ett annat läge i riksdagen, som gör, att kravet i vår motion utan svårighet kan genomföras. Jag vill ännu en gång säga, att jag hoppas, att man åtminstone härvidlag markerar sin vilja att befria statstjänarna från denna dubbelbeskattning genom att rösta för bifall till motionen. Jag ber för min del, herr talman, att få yrka bifall till densamma.

Herr Hage: Herr talman! Det var ju på det sättet, att när denna fråga först avgjordes, röstade verkligen en del statstjänarerepresentanter och även en del andra mot förslaget, att statstjänarna m. fl. skulle komma med i folkpensioneringen. Vi kommo i minoritet. Såvitt jag förstår har förhållandet mellan majoritet och minoritet, då det gäller denna fråga, icke på något sätt ändrats här i kammaren. Under sådana förhållanden måste jag säga, att detta upprepade motionerande i en sådan fråga som denna, där allting är utsiktslöst, är ganska litet motiverat.

Utöver detta vill jag säga, att det är naturligtvis oriktigt, när den föregående talaren säger, att här föreligger *dubbelbeskattning* av statstjänarna. Detta är icke fallet, utan det är tvärtom så, att vad som betalas av statstjänarna få dessa valuta för i form av dels de 70 kronor, som ingå i avgiftspensionen, och dels 10 procent på de erlagda avgifterna. Det enda de icke få, det är det så kallade pensionstillägget, men det få icke andra heller, som hava tillräckligt stor inkomst. Alltså, i det avseendet hava statstjänarna blivit ställda precis på samma sätt som andra medborgare i landet.

Nu har emellertid utskottet både i år och ett föregående år pekat på en utväg, som man kunde gå för att i någon mån tillmötesgå motionärerna. Man skulle kunna vid en blivande lönereglering och vid den därmed följande pensionsregleringen ordna det på det sättet, att statstjänarna finge pensionsavgifterna minskade i samma proportion som deras avgifter nu ökats genom detta beslut. Det är ju svårt att bedöma, om vederbörande komma att gå på en så-

Ang. befrielse från avgift till folkpensioneringen för vissa tjänstemän och arbetare i statens tjänst m. fl. (Forts.)

dan linje, men den är åtminstone mera framkomlig och möjlig att komma någon väg på än den linje, som motionärerna äro inne på. Ty där kommer man ingen väg.

I betraktande härav, herr talman, har jag — som från början haft en annan inställning till detta — ansett, att man gagnar de personer det här är fråga om mera, om man kommer in på den vägen. Från den utgångspunkten skall jag för min del alltså be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 13.

Till avgörande företogs härpå andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i anledning av väckt motion, angående tillgodoseende av behovet av allmänna samlingslokaler.

Utskottets hemställan bifölls; och skulle jämlikt § 63 riksdagsordningen detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas första kammaren.

§ 14.

Härefter föredrogos vart efter annat:

statsutskottets utlåtanden:

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under utgifter för kapitalökning gjorda framställning om anslag till studielånefonden jämte två i ämnet väckta motioner; och

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under utgifter för kapitalökning gjorda framställning om anslag till förskott av kostnader för uppgörande av byggnadsplaner;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan Sverige och Ungern för undvikande av dubbelbeskattning; och

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan Sverige och Frankrike för undvikande av dubbelbeskattning och fastställande av bestämmelser angående ömsesidig handräckning beträffande direkta skatter, m. m.;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om viss retroaktiv tillämpning, i vad avser befattningshavare vid riksbankens avdelningskontor i Linköping, av beslut rörande Linköpings stads placering i dyrortshänseende;

nr 8, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om beredande av ersättning åt verkställande styrelseledamoten vid riksbankens avdelningskontor i Norrköping Carl Dahl för viss merutgift för bostadshyra; och

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt befrielse för riksbanken från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld; samt

första lagutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om befordran med luftfartyg, m. m.;

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om internationella rättsförhållanden rörande dödsbo, m. m.;

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av bo- stad för en i Ammarnäs i Sorsele församling stationerad kontraktsadjunkt; och

nr 7, i anledning av väckt motion angående ändring i visst syfte i lagen om servitut.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden och betänkanden hemställt.

§ 15.

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande, nr 9, i anledning av väckta motioner angående viss ändring i lagen om värnpliktiga, vilka hysa samvetsbetänkligheter mot värnpliktstjänstgöring; och anförde därvid:

Herr Sandström: Herr talman! Det har från visst håll framställts kritik mot högerpartiet därför att det återkommit till detta spörsmål vid årets riksdag, ehuru det under de senaste båda åren inträtt en avsevärd nedgång i antalet s. k. etiskt samvetsömma. Jag vill därför erinra om ett yttrande som generalstabschefen avgav i oktober 1935, där han berör dessa samvetsömma. Det heter i en kläm i detta yttrande följande: »Den omfattning befrielse från vapentjänst på grund av samvetsbetänkligheter tagit kan komma att rubba de grunder varpå härordningsberäkningarna vila. Med anledning härav är det ett statsintresse av stor vikt att dessa befrielse begränsas.» Jag har velat citera dessa generalstabschefens ord för att därmed understryka betydelsen av att denna fråga alltjämt hålles levande, och detta är i och för sig ett fullgott motiv för högerpartiets motion till denna riksdag. Det har ju också alltid varit ett gammalt önskemål från högerns sida att detta, om jag så får säga, mindre tilltalande epitet »etiskt samvetsöm» måtte försvinna ur den svenska värnpliktslagstiftningen. Det framgår, om man studerar de statistiska tabellerna, att antalet samvetsömma under åren 1921—1935 har uppgått till ej mindre än 7,541 personer. Det är ju ett ganska stort antal som därigenom har undandragits landets försvar. Detta antal innefattar minst 10 bataljoner soldater, som saknas i våra led, ifall vår armé förr eller senare måste i farans stund försöka värja vårt land. Nu är det visserligen sant, att av denna kategori endast något under ett tusental äro att betrakta som s. k. etiskt samvetsömma. De etiskt samvetsömmas antal är således icke stort, men även ett tusental man kan spela en viss roll, då det gäller för en så pass relativt obetydlig armé som den svenska att göra sig gällande.

Vi ha således ansett, att vi haft fullgoda skäl att komma med vår lilla framstöt, och vi hade hoppats, att den skulle få utskottets förord. Emellertid har nu icke så skett, och då torde det nog ha förefallit de ärade kammarledamöterna kanske i viss mån egendomligt, att icke de högermän som deltagit i behandlingen av denna motion inom utskottet ha fogat någon reservation till utskottets betänkande. Då vi emellertid närmare studerat utskottets motivering för sitt avslag, ha vi funnit, att vi icke hade skäl att denna gång reservera oss mot utlåtandet. Utskottet skriver ju nämligen, att det icke för närvarande finner anledning att ingripa med en lagstiftningsåtgärd i detta ämne. Vidare skriver utskottet, att det med hänsyn bl. a. till den nedgång och den ändring i dessa förhållanden som har inträtt genom en kunglig kungörelse som utfärda-

Ang. viss ändring i lagen om värnpliktiga, vilka hysa samvetsbetänkligheter mot värnpliktstjänstgöring.

Ang. viss ändring i lagen om värnpliktiga, vilka hysa samvetsbetänkligheter mot värnpliktstjänstgöring. (Forts.)

des den 9 jan. 1935 vill avvakta de ytterligare verkningarna av denna kun- görelse. Vi som för högerens räkning sutto i utskottet ansågo då vid ärendets behandling, att det icke förelåg anledning för oss att avgiva någon reserva- tion, eftersom utskottet enligt vår mening ändock hade behandlat vårt initia- tiv ganska välvilligt och alltså hade givit vid handen, att om anledning där- till komme att föreligga och om de etiskt samvetsömmas antal icke i fortsätt- ningen ytterligare komme att reduceras i samma mån som hittills skett, så skulle utskottet då vara villigt ingripa med en lagstiftningsåtgärd.

Under sådana förhållanden, herr talman, har jag icke något annat yrkande att framställa än om bifall till utskottets förslag.

Herr Hage: Herr talman! När jag hörde herr Sandström taga till orda kunde jag icke komma till annan uppfattning än att han hade ångrat sig nu och tänkte göra ett yrkande. Det gjorde han emellertid ej, men då jag redan begärt ordet, ber jag för min del att få säga, att denna motion som här före- ligger snarast skulle kunna karakteriseras som ett försök att rekvirera en ka- non för att skjuta en mygga. Ty det är ju ett faktum, att dessa som man vänder sig mot, de etiskt samvetsömma, ha i ett land på över 6 miljoner män- niskor gått ned i antal till summa 90 personer. Tror verkligen herr Sand- ström, att om man skulle kunna tvinga in dem på något sätt i den svenska ar- mén, dessa 90 stycken skulle kunna avsevärt stärka vårt svenska försvar? Nej, säkert icke. Nu sade ju visserligen herr Sandström, när han yttrade sig, att det gäller många många flera, men då räknade han med, kunde jag förstå, även de religiöst samvetsömma. Men med avseende på dessa har ju högern icke gjort något yrkande. Herrarna låta ju nu folk få vara religiöst samvetsömma, men samvetsömhets som grundar sig på etiska, skäl vill man icke acceptera och icke godkänna. Men från mina utgångspunkter måste jag säga, att om en män- niska kommer till en viss åskådning — den må sedan anses vara riktig eller oriktig — antingen det sker från religiösa utgångspunkter eller från etiska, föreställer jag mig, att lagstiftningen har anledning att ta samma hänsyn i ena fallet som i det andra. Det är min åskådning, och det var också den åskåd- ning, som låg till grund, när denna lagstiftning om de etiskt samvetsömma kom till stånd. Några skäl att frångå den ståndpunkten ha icke anförts.

Nu är visserligen detta utskottsutlåtande skrivet på ett visst sätt, vilket jag icke är särskilt belåten med i alla delar, och det beror på att vi ha försökt åstadkomma en kompromiss. Och kompromisser äro ju i allmänhet sådana, att ingen är riktigt belåten med dem, vare sig han tillhör den ena eller andra sidan, i detta fall alltså varken den sida jag representerar eller den som herr Sandström representerar.

Slutligen vill jag tillägga, att jag har haft tillfälle att under fyra år som statsrevisor besöka en del förläggningar, där samvetsömma funnits, och jag måste säga, att på en hel del håll har jag konstaterat, att dessa människor ha utfört ett gott arbete åt samhället. De ha utdikat myrar, byggt vägar och gjort en hel del saker, där de satts i arbete. När man funnit, att de nedlagt ett intresserat arbete på sina uppgifter, måste man tro, att det legat en verk- lig övertygelse bakom deras åskådning.

Med denna motivering ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Österström: Herr talman! Jag vill icke neka till, att jag hade hop- pats, att det icke skulle bli någon debatt kring detta utskottsutlåtande, men genom den deklARATION som herr Sandström å motionärernas vägnar avgivit, uppkallades herr Hage och kanske blir det också någon mera. Jag är icke rik-

Ang. viss ändring i lagen om värnpliktiga, vilka hysa samvetsbetänkligheter mot värnpliktstjänstgöring. (Forts.)

tigt säker på, att det är så stor fördel att i detta läge få en polemiskt inställd överläggning om hela detta ämne. Varför jag tog till orda var egentligen för att säga, att det är mänskligt och naturligt, att herr Sandström å motionärernas vägnar försöker göra en tolkning av detta utskottsutlåtande, som från hans utgångspunkt är sympatisk. Det har jag ingenting emot och skall icke göra någon erinran däremot i annan mån än att jag med anledning av det allra sista som förekom i herr Sandströms yttrande ber att få säga, att om kammaren tar detta utskottsutlåtande, bör kammaren ta det på den formulering som är given och som här står i utlåtandet. Men därvid är det nog säkrast att icke fullfölja en tankegång med någon uttolkning i den ena eller andra riktningen efter vad de som deltagit i detta utskottsutlåtandes formulering funnit vara för sin räkning mest sympatiskt i nuvarande stund.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 16.

Vid härpå skedd föredragning av andra lagutskottets utlåtande, nr 10, i anledning av väckta motioner om ändring i lagen om förbud i vissa fall mot värnpliktigs skiljande från tjänst eller arbete blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 17.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört andra lagutskottets utlåtande, nr 11, i anledning av väckt motion om statens övertagande av kostnaderna för avlöande av pensionsnämndernas ordförande.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 54, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herrar Baeckström och Sandberg hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning av frågan om statens övertagande av kostnaderna för avlöande av pensionsnämndernas ordförande samt om framläggande av förslag i ärendet till 1938 års riksdag.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Sedan utskottets hemställan föredragits yttrade:

Herr **Baeckström**: Herr talman! Såsom huvudmotionär i denna fråga ber jag få taga kammarens uppmärksamhet i anspråk några korta minuter.

Andra lagutskottet har avstyrkt motionen under motivering, att frågan torde komma att behandlas av kommunalskatteberedningen. Jag ber att få påpeka, att jag inhämtat, att frågan icke varit och icke heller torde komma under kommunalskatteberedningens omprövning. Den främsta anledningen till att vi framfört denna motion är den, att vi önska ett rättvisare avlöningssystem för pensionsnämndernas ordförande än vad som nu praktiseras. Jag vill taga ett exempel. En landskommun i Västerbotten med 26,000 invånare är uppdelad i två pensionsdistrikt. Den ene ordföranden har 500 och den andre 300 kronor i lön. Sammanlagt utgår sålunda arvode till dem med 800 kronor, vilket utgör cirka 35 kronor per tusen invånare. En annan kommun, som gränsar därintill, har en befolkning av 10,000 personer och utgör ett enda pensionsdistrikt, vars ordförande uppbär ett arvode av 1,000 kronor, vilket

*Ang. statens
övertagande av
kostnaderna
för avlöande
av pensions-
nämndernas
ordförande.*

Ang. statens övertagande av kostnaderna för avlönande av pensionsnämndernas ordförande. (Forts.)

utgör 100 kronor per tusen invånare, d. v. s. ungefär tre gånger så mycket som i den förstnämnda kommunen. Då därtill kommer, att den första kommunen enligt Kungl. Maj:ts proposition angående dyrortsgrupperade pensioner tillhör en högre dyrortsgrupp än den senare, blir orättvisan så mycket mer iögonfallande.

Detta var blott ett exempel bland många. Vad vi motionärer framför allt önska är, att frågan blir utredd. En allsidig utredning torde ge vid handen, att pensionsnämndsordförandena äro mycket orättvist avlönade, och att deras arbete är synnerligen underskattat och underbetalt. Vi ha räknat med att en rättvis avlöning av ordförandena skulle draga en kostnad av cirka 800,000 kronor. Jag ber i detta sammanhang få påpeka, att avlöningsstaten för pensionsstyrelsen belöper sig på 1,245,000 kronor. Ett enda ämbetsverk i Stockholm har alltså en och en halv gång så stor avlöningsstat, som det skulle kosta att avlöna samtliga ordförande i pensionsnämnderna i hela riket. Den som lever sitt liv ute på landsbygden vet, att det ofta råder stor misstänksamhet och avoghet bland den enklare befolkningen just emot statstjänstemännen. En av orsakerna därtill är det enkla faktum, att det grundläggande arbete, som utföres ute i kommunerna, så skamligt underbetalas, samtidigt som ämbetsverken i Stockholm sluka miljonanslag. Det är icke staten värdigt, att de män och kvinnor, som år efter år troget utföra det grundläggande arbetet i folkpensioneringens tjänst, oskäligt underbetalas, under det att t. ex. en enkel tjänsteman i Stockholm, som bara har till uppgift att ordna de av pensionsnämnderna färdigställda handlingarna och inplacera dem i lämpliga fack, har en timlön, som tiodubbelt överstiger vad pensionsnämndsordförandena få i arvode.

Vad vi med vår motion avsett är sålunda att få till stånd en rättvisare ordning på detta område. En utredning är den första etappen på denna väg. Det är denna utredning, som andra lagutskottet har motsatt sig. Att folkpensioneringen är en statens angelägenhet torde ingen numera bestrida. Enligt årets statsverksproposition utgör statens bidrag till folkpensioneringen 134,900,000 kronor, och att statsmakterna insett denna pensionerings statliga karaktär framgår bland annat av det sätt, på vilket pensionsavgifterna numera skola uppbäras. Enligt tidigare ordning erlades grundavgifterna i samband med kommunalutskyllderna och tilläggsavgifterna i samband med kronoutskyllderna. Numera skola alla pensionsavgifter erläggas i samband med kronoutskyllderna. På grund därav föreslås ju också, att häradskrivarna, som hava hand om uppbörden, skola få anslaget härför ökat från 57,000 till 106,000 kronor. Vi ha i vår motion bl. a. påpekat, att arvoden till taxeringsnämndernas ordförande bestridas av statsmedel, och hålla fortfarande före, att pensionsväsendet i ännu högre grad än taxeringsförfarandet är en statens angelägenhet. Pensionsnämndernas ordförande utses, som bekant, av länsstyrelserna men avlönas av kommunerna. Det är detta, som skapar orättvisan.

Vi ha begärt en utredning huvudsakligen för att få ett rättvisare avlöningssystem. Även om riksdagen icke vill beträda den av oss föreslagna vägen, nämligen avlöning av statsmedel, så kan ju ändå en utredning vara nyttig. Man kan ju tänka sig, att riksdagen preciserade vissa normer, efter vilka länsstyrelserna hade att gå, när de fastställde de kommunala arvoden åt pensionsnämndsordförandena. Länsstyrelserna skola nämligen, som bekant, fastställa dessa arvoden liksom alla andra kommunala arvoden.

Jag vill icke längre trötta kammaren med denna fråga, då jag förstår, att kammaren kommer att följa andra lagutskottets avslagsyrkande. Detta anförande är närmast ämnat såsom ett begravningsstal. Jag är till yrket präst

Ang. statens övertagande av kostnaderna för avlöande av pensionsnämndernas ordförande. (Forts.)

och van att hålla begravningstal, och jag brukar då ofta tala om de dödas uppståndelse. Jag tror, att denna fråga kommer igen, att den kommer att stå upp ur den grav, där andra lagutskottet enligt min mening alltför tidigt begravt den.

Då emellertid andra lagutskottets skäl för avslagsyrkandet helt bortfallit, eftersom frågan icke torde komma under kommunalskatteberedningens omprövning, ber jag, herr talman, få hemställa, att kammaren måtte bifalla den väckta motionen.

Herr Hage: Herr talman! Med anledning av den föregående talarens anförande får jag säga, att utskottet på sätt och vis givit motionärerna rätt därigenom, att utskottet gjort det uttalande, som återfinnes på sista sidan av dess utlåtande: »Det synes därför utskottet rimligt, att ordförandena tillerkännas skälig ersättning för sitt arbete.» Men det har syntts utskottet, att en av orsakerna till underbetalningen i föreliggande fall väl ofta är den, att respektive kommun är skattetyngd. Nu pågår ju en utredning om en utjämning av skattetungan, varvid bl. a. skall övervägas, huru stor del av de allmänna utgifterna, som bör falla på staten, på landstingen och på kommunerna. Då måste det kunna sägas, att förevarande spörsmål faller inom detta skatteutjämningsproblem, och det är från den utgångspunkten vi ansett, att hela denna fråga sammanhänger med den pågående skatteutjämningsundersökningen.

För min del skulle jag vilja säga till motionären, då nu givetvis denna motion avslås, att det kunde ju vara lämpligt att vända sig till det organ, som sysslar med skatteutjämningsfrågan, och framhålla de synpunkter, motionärerna ha i denna sak, och att de anse även denna fråga vara värd att göras till föremål för en undersökning.

Talaren var ju i slutet av sitt anförande inne på den tankegången, att man borde så att säga tvinga kommunerna till att ge en viss ersättning för ifrågasvarande arbete. Ja, det finns måhända anledning att förfara så ibland, men den föregående talaren vet nog också, att det ute i kommunerna finns en självkänsla, som ofta reser sig på bakenen, så fort man vill tvinga kommunerna till någonting. Man talar då om kommunernas självbestämmanderätt. Och jag skulle tro, att så länge kommunerna själva skola betala detta, är det ganska svårt att över huvud komma någon vart på den vägen. Det är åtminstone icke populärt att gå en sådan väg. Jag tror för min del, att det vore en bättre väg, om hela detta spörsmål finge behandlas i samband med det stora skatteutjämningsspörsmålet.

Från denna utgångspunkt, herr talman, ber jag få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Olsson i Rimfors: Herr talman! Jag har icke begärt ordet för att uttala någon bestämd ståndpunkt i fråga om motionärernas anspråk på att staten skulle övertaga kostnaderna för ifrågasvarande avlöningar. Men jag vill begagna tillfället att med den kännedom jag äger om förhållandena på detta område få vitsorda behovet av en utredning i frågan.

Även om själva avlöningssättet skall bibehållas, d. v. s. även om kommunerna fortfarande skola betala kostnaderna, så är jag i likhet med motionären övertygad om att en utredning om grunderna för dessa arvodsens utgående vore ganska välkommen. Jag har tjänstgjort såsom pensionsstyrelsens ombud sedan år 1914 hemma i södra delen av Östergötland och vet, att nämndsordförandena på den ena platsen ha 50 kronor och på den andra 150 eller 200 kronor och en del ordförande ingen ersättning alls. Det är ett kommunernas intresse, att

Ang. statens övertagande av kostnaderna för avlönande av pensionsnämndernas ordförande. (Forts.)

sysslan skall skötas på allra bästa sätt, och man kan knappast begära, att en ordförande skall offra tid och arbete för detta utan skälig ersättning. Även om han har intresse för saken, kan han givetvis ibland känna det tungt, om han blir dåligt avlönad, under det andra med motsvarande uppdrag i grannkommuner ha det bättre ställt.

Jag menar därför, att en utredning i frågan skulle vara synnerligen önskvärd ur många synpunkter, och ber för min del få ansluta mig till motionärens yrkande därom.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Baeckström begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 11, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den i ämnet väckta motionen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 18.

Ang. utredning av vissa frågor rörande en statlig och kommunal bostadspolitik.

Slutligen föredrogs andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 2, i anledning av väckt motion, angående utredning av vissa frågor rörande en statlig och kommunal bostadsproduktion.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr **Hagberg** i Luleå: Herr talman! Det är för mig en sådan angenäm överraskning, att bostadssociala utredningen skall upptaga bostadsfrågan till prövning ur de synpunkter som jag skisserat upp i den motion jag framlämnat, att jag icke kan låta bli att ge uttryck för denna. Men jag undrar om icke utskottet ändock har pressat direktiven för bostadssociala utredningens arbete. Det spelar dock mindre roll i detta fall; det måste vara betydelsefullt att riksdagen genom bifall till utskottets utlåtande förklarar, att bostadssociala utredningen har att upptaga frågan om bostadsproblemet även ur dessa synpunkter, d. v. s. ur synpunkterna att pressa ned prisnivån för bostäderna och samtidigt skapa bättre bostadsförhållanden för svenska folket. Det är utmärkt, säger jag, att utskottet har skrivit detta, och jag anser att vederbörande i bostadssociala utredningen icke gärna kunna alldeles låta bli att ta hänsyn till vad som skrivits. Då därtill kommer, att utredningen snart torde komma med förslag, enligt vad utskottet säger, har jag för min del intet särskilt yrkande i frågan utan kan gott ansluta mig till utskottets mening.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 19.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtande, nr 9, angående regleringen för budgetåret 1937/1938 av utgifterna för kapitalökning i avseende å postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk; och

andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i anledning av väckt motion angående utredning om desinficiering av vissa för sängkläder m. m. avsedda råvaror.

§ 20.

Justerades protokollsutdrag.

§ 21.

Herr *Karlsson* i Munkedal avlämnade en av honom *m. fl.* undertecknad motion i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 103, angående elektrifiering av banorna Ånge—Bräcke—Långsele, Bräcke—Östersund och Göteborg—Uddevalla.

Denna motion, som erhöll ordningsnumret 421, bordlades.

§ 22.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Olsson</i> i Kullenbergstorp	under 2 dagar fr. o. m. den 19 febr.,
› <i>Mattsson</i>	› 3 › › › 18 ›
› <i>Isacsson</i>	› 8 › › › 18 ›
› <i>Larsson</i> i Mörlanda	› 5 › › › 19 ›
› <i>Pettersson</i> i Norregård	› 5 › › › 19 ›
› <i>De Geer</i> i Hanaskog	› 3 › › › 20 ›
› <i>Hagberg</i> i Malmö	› 3 › › › 19 ›
› <i>Nyblom</i>	› 4 › › › 20 ›
› <i>Werner</i> i Höjen	› 2 › › › 20 ›
› <i>Gustafson</i> i Kasenberg	› den 17 febr.,
› <i>Barnekow</i>	› 2 dagar fr. o. m. den 21 febr.,
› <i>Uddenberg</i>	› 3 › › › 18 ›
› <i>Pettersson</i> i Rosta	› 3 › › › 19 ›
› <i>Gardell</i>	› 4 › › › 19 ›
› <i>Andersson</i> i Grimbo	› 2 › › › 19 ›
› <i>von Seth</i>	› 5 › › › 18 ›
› <i>Westman</i>	› 3 › › › 18 ›
› <i>Norén</i>	› 5 › › › 23 ›
› <i>Karlsson</i> i Munkedal	› 5 › › › 20 ›
› <i>Viklund</i>	› 5 › › › 23 ›
› <i>Mäler</i>	› 8 › › › 20 › och
› <i>Hage</i>	› 3 › › › 22 › .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 1.17 e. m.

In fidem
Sune Norrman.